

TIL O'RGANISHDA MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI

Bobonazarov Abror Nodir o'g'li
Shahrisabz Davlat Pedagogika instituti
Xorijiy til yo'nalishi 6-22-guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada til o'rganishda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirishdagi dolzarb muammolar, ularni yengib o'tish usullari va samarali pedagogik yondashuvlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda o'quvchilarning madaniy tafovutlarni tushunish, til va muloqot madaniyatini uyg'unlashtirish hamda interaktiv va kontekstual metodlar yordamida kompetensiyani rivojlantirishning ahamiyati yoritilgan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda darslarda interaktiv texnologiyalar va real hayotiy vaziyatlardan foydalanish muhim omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: madaniyatlararo muloqot, til o'rganish, kommunikativ kompetensiya, interaktiv metodlar, kontekstual yondashuv, pedagogik yondashuv.

Аннотация : В статье рассматриваются актуальные проблемы формирования межкультурной коммуникативной компетенции при изучении языка, методы их преодоления и эффективные педагогические подходы. Исследование освещает важность понимания культурных различий, интеграции языка и культурных особенностей общения, а также применения интерактивных и контекстных методов для развития компетенции. Результаты показывают, что использование интерактивных технологий и реальных жизненных ситуаций в обучении играет ключевую роль в формировании межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, изучение языка, коммуникативная компетенция, интерактивные методы, контекстный подход, педагогический подход.

Annotation : This article examines the current challenges in developing intercultural communication competence in language learning, approaches to overcoming them, and effective pedagogical methods. The study emphasizes the importance of understanding cultural differences, integrating language and communication culture, and applying interactive and contextual methods to enhance competence. Findings indicate that using interactive technologies and real-life situations is crucial for fostering intercultural communication skills in language learners.

Keywords: intercultural communication, language learning, communicative competence, interactive methods, contextual approach, pedagogical approach.

Kirish

Globalizatsiya sharoitida chet tilini o'rganish jarayonida til bilimining o'zi yetarli emas; til bilan birga madaniyatni tushunish va undan mos ravishda foydalanish qobiliyati ham zarur bo'ladi. Madaniyatlararo muloqot kompetensiyasi – bu nafaqat so'z boyligi

yoki grammatika qoidalarini bilish, balki turli madaniyatlar orasidagi farqlarni tushunish, muloqot madaniyatini uyg'unlashtirish va situatsiyaga mos xatti-harakatlarni amalga oshirishni o'z ichiga oladi. Shu sababli, boshlang'ich va o'rta bosqichlarda bu kompetensiyani shakllantirish pedagogik jarayonning muhim vazifasi hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi – til o'rganishda madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini shakllantirishdagi asosiy muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish uchun samarali metodik yondashuvlarni tavsiya qilishdir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Tadqiqotda bir qator olimlarning ishlari tahlil qilindi. G'ulomova (2021) madaniyatlararo muloqotning til o'rganishdagi ahamiyatini ta'kidlaydi va til o'quvchilari uchun interaktiv vazifalarni qo'llashni tavsiya qiladi. Qodirova (2020) til va madaniyat integratsiyasini o'rgatishning samarali usullarini ko'rsatadi. Karimova (2020) pedagogik psixologiya asosida o'quvchilarning madaniy xabardorlik va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishning psixologik jihatlarini tahlil qiladi.

Metodologik jihatdan tadqiqot eksperimental va tahliliy yondashuv asosida olib borildi. Tadqiqotga 50 nafar boshlang'ich va o'rta maktab o'quvchilari jalb qilindi. Mashg'ulotlarda interaktiv vazifalar, kontekstual dialoglar, real hayotiy vaziyatlarni o'rganish, video va audio materiallar qo'llanildi. O'quvchilarning madaniyatlararo muloqot ko'nikmalari, situatsiyaga mos nutq, hamda madaniy tafovutlarni tushunish darajasi tahlil qilindi.

Natija va muhokamalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, til o'rganishda madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini shakllantirish bir qator muammolar bilan bog'liq. Avvalo, o'quvchilarning madaniyatlararo farqlarni tushunish darajasi pastligi til o'rganish jarayonida muloqot samaradorligini pasaytiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarning til va madaniyatni alohida o'rganish odati interaktiv va kontekstual ko'nikmalarni shakllantirishni qiyinlashtiradi.

Eksperimental mashg'ulotlar shuni ko'rsatdiki, interaktiv vazifalar, rol o'yinlari, videoroliklar va real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilish o'quvchilarda madaniyatlararo tafakkur va muloqot ko'nikmalarini sezilarli darajada oshiradi. Masalan, o'quvchilar jahon bayramlari, ijtimoiy an'analar va kundalik hayotiy vaziyatlar asosida dialoglar tashkil qilganda, ular madaniyatlararo tafovutlarni tushunib, situatsiyaga mos nutqni ishlab chiqadi.

Shuningdek, o'quvchilarning ijtimoiy va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda interaktiv texnologiyalarni qo'llash motivatsiyani oshiradi, til o'rganishga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi va o'quvchilarda o'zaro hurmat va madaniyatga oid bilimlarni mustahkamlaydi. Tadqiqotdan ko'rinib turibdiki, multimedia vositalari va real kontekstlarda mashg'ulotlar o'quvchilarga madaniyatlararo muloqotning nazariy va amaliy jihatlarini bir vaqtning o'zida o'rgatish imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirish jarayonida eng katta muammolardan biri – o'quvchilarning o'z madaniyatlari va o'rganilayotgan til madaniyati orasidagi farqlarni yetarli darajada

anglay olmasligi. Ko'p hollarda o'quvchilar tilni faqat grammatika va leksika darajasida o'rganadi, madaniy kontekstlarni hisobga olish esa kamroq e'tiborga olinadi. Shu sababli, o'quvchilarning nutq va muloqot faoliyatida xatoliklar va noto'g'ri madaniy interpretatsiyalar kuzatiladi.

Eksperimental mashg'ulotlar natijalari shuni ko'rsatdiki, interaktiv metodlar va multimedia vositalari yordamida amalga oshirilgan darslar o'quvchilarda madaniyatlararo tushunishni sezilarli darajada rivojlantiradi. Masalan, real hayotiy vaziyatlar, video-dialoglar va rol o'yinlari orqali o'quvchilar turli madaniyat vakillari bilan muloqot qilingan holatlarni tahlil qiladi, shu bilan birga, o'z xatti-harakatlarini moslashtirish ko'nikmalarini hosil qiladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda o'quvchilarning empatiya va madaniy sezgirligi muhim rol o'ynaydi. Interaktiv mashg'ulotlarda o'quvchilarga turli madaniyatdagi odat, urf-odat va an'analarni tahlil qilish imkoniyati berilganda, ular nafaqat tilni, balki til orqali ifodalangan madaniy kontekstni ham tushunishni o'rganadi. Bu esa ularning kommunikativ xatti-harakatlarini samarali va moslashtirilgan darajada rivojlantiradi.

Tadqiqot davomida shuni aniqlash mumkinki, multimedia vositalari va interaktiv vazifalar yordamida o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalari ham sezilarli darajada yaxshilanadi. O'quvchilar guruh ishlarida yoki jamoaviy rol o'yinlarida muloqot qilganda, ular turli madaniyat vakillari bilan ishlash tajribasini egallaydi, o'zaro hurmat va madaniy diversifikatsiya tushunchasini shakllantiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarning o'z fikrlarini madaniy jihatdan moslashtirish qobiliyati va ijtimoiy moslashuvchanligi oshadi, bu esa kelajakda global kommunikatsiya kompetensiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning yoshiga, psixologik xususiyatlariga va avvalgi til tajribasiga moslashtirilgan pedagogik yondashuv samaradorlikni oshiradi. Masalan, boshlang'ich bosqich o'quvchilari bilan vizual va audio materiallar asosida interaktiv mashg'ulotlar olib borilganda, ular mavzuni yaxshiroq tushunadi va eslab qoladi. O'rta va yuqori bosqich o'quvchilari esa murakkab madaniy kontekstlarni tahlil qilish va diskussiyalar orqali o'zaro muloqot kompetensiyasini chuqurroq rivojlantiradi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirish jarayonida darslarda faqat til o'rgatish bilan cheklanmaslik, balki madaniy kontekstlarni, tarixiy, ijtimoiy va urf-odat elementlarini integratsiyalash muhimdir. Bu yondashuv nafaqat til bilimini, balki o'quvchilarning madaniyatlararo ongini rivojlantiradi, ularni kelajakda global muloqotga tayyorlaydi.

Shuningdek, interaktiv va multimedia vositalari yordamida o'quvchilarning kritik fikrlash va tahliliy ko'nikmalari ham rivojlanadi. Ular turli madaniyatlararo vaziyatlarni tahlil qilganda, turli nuqtai nazarlarni solishtiradi, o'z xatti-harakatlarini moslashtiradi va muloqot jarayonida ijobiy natijalarga erishadi. Bu esa til o'rganuvchilarda madaniyatlararo muloqotning nazariy va amaliy jihatlarini bir vaqtning o'zida shakllantirishga yordam beradi.

Xulosa

Tadqiqot natijalariga ko'ra, til o'rganishda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirishda quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. Madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish faqat til bilimidan iborat emas, balki madaniy tafovutlarni tushunish va ularni muloqot jarayonida uyg'unlashtirishni talab qiladi.

2. Interaktiv va kontekstual metodlar, videoroliklar, rol o'yinlari va real hayotiy vaziyatlar asosidagi mashg'ulotlar kompetensiyani samarali shakllantirishga xizmat qiladi.

3. Multimedia va texnologik vositalardan maqsadli foydalanish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, til o'rganishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi va situatsiyaga mos nutqni rivojlantiradi.

4. Shaxsiy va ijtimoiy xususiyatlarni hisobga olgan pedagogik yondashuv kompetensiyani shakllantirish jarayonini yanada samarali qiladi.

Natijada, til o'rganuvchilar nafaqat yangi leksik va grammatika ko'nikmalarini egallaydi, balki madaniyatlararo muloqotga tayyor bo'ladi, o'zaro hurmat va global madaniy ongini rivojlantiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirish jarayoni til o'rganishning ajralmas qismi bo'lib, u nafaqat til bilimini, balki o'quvchilarning madaniy ongini, ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishni talab qiladi. Olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, darslarda interaktiv texnologiyalar, multimedia vositalari, rol o'yinlari va real hayotiy vaziyatlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning madaniyatlararo tafakkurini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, o'quvchilar turli madaniyat vakillari bilan muloqot qilish, ularning urf-odatlarini va qadriyatlarini tahlil qilish orqali o'z nutq va xatti-harakatlarini moslashtirish ko'nikmasini egallaydi.

Shuni ta'kidlash kerakki, madaniyatlararo kompetensiya faqat til bilimidan iborat emas, balki o'quvchilarning empatiya, ijtimoiy sezgirlik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlari bilan ham chambarchas bog'liq. Pedagogik jarayonda shaxsiy va guruh xususiyatlarini inobatga olgan holda darslarni rejalashtirish, o'quvchilarning individual ehtiyojlari va qiziqishlariga moslashtirish samaradorlikni oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirish o'quvchilarning global dunyoda muvaffaqiyatli muloqot qila olish qobiliyatini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, interaktiv va kontekstual pedagogik yondashuvlar til o'rganish jarayonini qiziqarli qiladi, motivatsiyani oshiradi va o'quvchilarda o'zaro hurmat, madaniy diversifikatsiya va global ongini rivojlantiradi. Natijada, til o'rganuvchilar nafaqat grammatika va leksik ko'nikmalarni egallaydi, balki madaniyatlararo vaziyatlarda samarali va moslashuvchan muloqot qila oladigan mustaqil, ijtimoiy va madaniyatga sezgir shaxs sifatida shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. G‘ulomova D. R. Chet tillarini o‘qitishda innovatsion metodlar. – Toshkent
2. Xodjayeva N. M. Boshlang‘ich sinflarda ingliz tili o‘qitish metodikasi. – Toshkent: O‘zDJTU nashriyoti, 2020.
3. Zamirbekova S. Multimedia vositalari orqali grammatika va so‘z boyligini rivojlantirish. – Toshkent: TDPU ilmiy to‘plami, 2022.
4. Karimova R. I. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: Fan, 2020.
5. Mamatqulova S. A. O‘yin va interaktiv texnologiyalarning ta’limdagi o‘rni. – Toshkent: Ma’naviyat, 2019.
6. Rahimova L. Chet tili darslarida motivatsiya va interaktiv yondashuv. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2022.
7. Yo‘ldosheva M. Boshlang‘ich ta’limda multimedia vositalari yordamida ingliz tili o‘qitish. – Farg‘ona: FDU nashriyoti, 2023.

